ΕΤΟΣ Α΄. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 16 Ἀπριλίου 1911 ΑΡΙΘ. 16.

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

ΤΙΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΠΕΤΡΑΣ. *Β΄. Κυριακῇ τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ (ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην)*
ΕΥΜΕΝΙΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΡΗΤΗΣ. *Αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ.*

Β΄. ΚΥΡΙΑΚΗι ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΘΩΜΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ

(Κ΄. 19—31)

Οὔσης ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν Σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἰρήνη ὑμῖν. Καὶ τοῦτο εἰπών, ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. Ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν Κύριον. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς πάλιν· Εἰρήνη ὑμῖν· καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ Πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. Καὶ τοῦτο εἰπών, ἐνεφύσησε, καὶ λέγει αὐτοῖς· Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον. Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται. Θωμᾶς δὲ εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος, οὐκ ἦν μετ᾽ αὐτῶν, ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί· Ἑωράκαμεν τὸν Κύριον. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω. Καὶ μεθ᾽ ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ Θωμᾶς μετ᾽ αὐτῶν. Ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς, τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ εἶπεν· Εἰρήνη ὑμῖν. Εἶτα λέγει τῷ Θωμᾷ· Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς

μου· καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου· καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Θωμᾶς, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι ἑώρακάς με, πεπίστευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες. Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. Ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Ὅτε ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἀνέστη αὐτεξουσίως ὡς Θεὸς ἐκ τῶν νεκρῶν, τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως ἐπαρουσιάσθη εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἰς τὸν οἶκον, ὅπου ἦσαν συνηθροισμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην, ἰδόντες τὸν Κύριον. Δύο ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δὲν ἦσαν παρόντες, ὁ προδότης Ἰούδας, ὁ ὁποῖος ἐκρεμάσθη ἀπὸ τὴν λύπην καὶ τὴν ἀπελπισίαν του διὰ τὴν προδοσίαν, καὶ ὁ ἀπόστολος Θωμᾶς, ὁ ὁποῖος κατὰ θείαν οἰκονομίαν, διὰ νὰ δειχθῇ ἐμφανέστερον ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου, δὲν ἦτο ὁμοῦ μὲ τοὺς ἄλλους μαθητάς. Ὀκτὼ δὲ ἡμέρας μετὰ τὴν ἔνδοξον τοῦ Κυρίου ἀνάστασιν ἐπαρουσιάσθη πάλιν εἰς τοὺς μαθητάς του, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Θωμᾶς καὶ τοὺς ἐχαιρέτισεν ὅπως καὶ τὴν πρώτην φορὰν μὲ τὸν χαιρετισμὸν «εἰρήνη ὑμῖν». Ἔπειτα ἐστράφη εἰς τὸν Θωμᾶν, ὁ ὁποῖος εἶχεν εἴπει «ἐὰν μὴ ἴδω, οὐ μὴ πιστεύσω», καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν «ἔλα, ψηλάφησόν με· ἴδε τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας μου, βάλε τὸν δάκτυλόν σου εἰς τὴν πλευράν μου καὶ πίστευσον». Ὁ Θωμᾶς ψηλαφήσας μὲ τὰς χεῖράς του καὶ πεισθεὶς ὅτι πραγματικῶς ἔφερεν ἡ ἁγία τοῦ Σωτῆρος σὰρξ τοὺς τύπους τῶν ἥλων καὶ τῆς λόγχης τὴν πληγήν, ἐκ βάθους ψυχῆς ἐβόησε «σὺ εἶσαι ὁ Κύριος καὶ Θεός μου!» Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο γεγονὸς τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ ἔχει ἀντικείμενον καὶ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ ἡ ὅλη ἱερὰ Ἀκολουθία τῆς σημερινῆς Κυριακῆς καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζεται Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ.

Τί δὲ διδασκόμεθα ἀπὸ τὸ ἱστορικὸν αὐτό ; Πρῶτον ὅτι ἡ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις τοῦ Σωτῆρος εἶνε ἀληθὴς καὶ πραγματική, ἀποδεικνυομένη ἀπὸ μάρτυρας αὐτόπτας. Ἵνα δὲ μὴ χαρακτηρισθῇ ποτὲ ὡς ὀπταπάτη ὑπὸ τῶν δυσπίστων, διαπιστοῦται εἰς τὸν δύσπιστον Θωμᾶν καὶ ψηλαφητῶς. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐναντίον τοῦ ἱστορικοῦ τούτου γεγονότος τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἐξηγέρθησαν πρῶτον μὲν οἱ ἄσπονδοι αὐτοῦ ἐχθροί, οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι μὲ χρήματα ἔπεισαν τοὺς

στρατιώτας νὰ διαδώσωσιν ὅτι ἐνῷ ἐκοιμῶντο ἔκλεψαν αὐτὸν οἱ μαθηταί του, δεύτερον δὲ οἱ ἄθεοι, οἱ ἀρνούμενοι τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οἱ ὁποῖοι προβάλλουν διαφόρους ἀστηρίκτους καὶ ἀβασίμους λόγους πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τῶν πρώτων καὶ τῶν δευτέρων οἱ λόγοι καὶ τὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα φέρουν, καταπίπτουν καὶ ἐξαφανίζονται πρὸ τῆς ἀληθείας τοῦ μεμαρτυρημένου τούτου γεγονότος, καθὼς καταπίπτουν οἱ χάρτινοι πύργοι πρὸ τῆς παραμικρᾶς πνοῆς τοῦ ἀέρος, καθὼς ἐξαφανίζονται αἱ πομφόλυγες τοῦ ὕδατος εἰς τὴν στιγμήν, καθὼς κατακρημνίζεται πᾶν ἐπιχείρημα ἐνώπιον τῆς ἀληθείας. Τὴν ἀλήθειαν τοῦ πραγματικοῦ γεγονότος τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου μαρτυρεῖ μεταξὺ τῶν ἀπείρων ἄλλων ἀποδείξεων καὶ τοῦτο, ὅτι μετὰ τόσους πολέμους, μετὰ τόσας λυσσώδεις ἐπιθέσεις, τὰς ὁποίας ὑπέστη ἐπὶ ὁλοκλήρους αἰῶνας ἐκ μέρους βασιλέων, ἡγεμόνων, φιλοσόφων καὶ ἄλλων ἰσχυρῶν τῆς γῆς, ὄχι μόνον δὲν κατέπεσεν ἡ πρὸς αὐτὴν πίστις τοῦ κόσμου, ὄχι μόνον δὲν ἐκλονίσθη, ἀλλὰ καὶ ἐνισχύθη, ἀλλὰ καὶ ἐξηπλώθη καταπληκτικῶς παντοῦ, καθὼς ὁμολογεῖ ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐὰν δὲν ἦτο ἀλήθεια, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διατηρηθῇ ἡ πίστις αὐτη, θὰ ἡττᾶτο, καθὼς ἡττᾶται καὶ ἐξαφανίζεται σὺν τῷ χρόνῳ τὸ ψεῦδος μὲ ὅσην ἐξωτερικὴν δύναμιν καὶ αἴγλην καὶ ἂν περιβληθῇ, μὲ ὅσην ἐπιτηδειότητα καὶ τέχνην ἂν διαδοθῇ. Ἀλλ᾿ ἦτο καὶ εἶνε ἀλήθεια καὶ ὡς τοιαύτη ἐπέζησε καὶ θὰ ἐπιζήσῃ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου. Τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἔχοντες καὶ ἡμεῖς πρὸ ὀφθαλμῶν ἂς ἐγκαυχώμεθα διὰ τὴν εἰς αὐτὴν πίστιν μας, ἂς ἐγκαυχώμεθα ὅτι πιστεύομεν εἰς παντοδύναμον Θεόν, ὁ ὁποῖος εἶνε ἐξουσιαστὴς καὶ κύριος καὶ ζωῆς καὶ θανάτου, καὶ τὴν καύχησίν μας αὐτὴν ἂς δεικνύωμεν εἰς τὸν βίον μας μὴ καταδεχόμενοι νὰ κάμνωμεν ἔργα ἀνάξια τοιούτου Ἀρχηγοῦ τῆς ἁγίας καὶ ἐνδεδοξασμένης ἡμῶν πίστεως.

Δεύτερον διδασκόμεθα ἀπὸ τὸ σημερινὸν Εὐαγγέλιον ὅτι εἶνε «μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες». Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν εἴδομεν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, δὲν ἠκούσαμεν ἀπὸ στόματός του τὴν θείαν διδασκαλίαν του, δὲν εἴδομεν τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα θαύματά του, πιστεύομεν ὅμως εἰς αὐτόν, εἴμεθα μακάριοι! Βεβαίως εἴμεθα μακάριοι, ἐὰν πιστεύωμεν. Ἢ μᾶλλον θὰ ἤμεθα μακάριοι, ἐὰν ἐπιστεύομεν ἀληθῶς, ὅπως εἴχομεν χρέος νὰ πιστεύωμεν! Ἀλλ᾿ ἡμεῖς, ἐνῷ γνωρίζομεν τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὴν θειότητα τοῦ ἐπιγείου βίου του, ἀπὸ τὰ ἄπειρα θαύματά του, ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν καὶ ὑπεράνθρωπον διδασκαλίαν του, πράγματα, τὰ ὁποῖα βεβαιοῖ ἡ ἱστορία ὄχι μόνον ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ πολιτική, ἐνῷ δῆλα δὴ ἔχομεν πολλὰς καὶ ψη-

λαφητὰς ἀποδείξεις περὶ τῆς θεότητός του καὶ εἶνε τὸ ἴδιον ὡς νὰ τὸν εἴδομεν μὲ τοὺς ὀφθαλμούς μας καὶ τὸν ἠκούσαμεν οἱ ἴδιοι, ἐν τούτοις δὲν πιστεύομεν! Καὶ δὲν λέγομεν μὲν μὲ τὰ χείλη ὅτι δὲν πιστεύομεν, τὸ ὁμολογοῦμεν ὅμως, τὸ διακηρύττομεν μὲ τὰ ἀντιχριστιανικά μας ἔργα, ὅτι δὲν ἔχομεν τοιαύτην πίστιν, ὁποίαν ἐννοεῖ τὸ σημερινὸν Εὐαγγέλιον, διὰ νὰ εἴμεθα ὄντως μακάριοι. Καὶ διὰ νὰ ὁμιλήσωμεν καθαρώτερα. Ποῦ φαίνεται ἡ πίστις, τὴν ὁποίαν διϊσχυριζόμεθα ὅτι ἔχομεν; Εἰς τοὺς τύπους, τοὺς ὁποίους ἀπαιτεῖ ἡ ἁγία ἡμῶν θρησκεία ἀπὸ τοὺς ὀπαδούς της; Ἀλλ᾽ ἡμεῖς, ἂν ὄχι ὅλοι εὐτυχῶς, πολλοὶ ὅμως δυστυχῶς, καταπατοῦμεν τὰς σχετικὰς διατάξεις τῶν θρησκευτικῶν τύπων, ἃς τοὺς ὀνομάσωμεν τοιουτοτρόπως, ὡς ἂν ἦσαν διατάξεις ἀνθρώπιναι, ὡς ἂν ἐπρόκειτο περὶ μηδαμινῶν καὶ ἀναξίων λόγου διατάξεων. Καὶ παρουσιάζομεν τὸ ἀξιοθρήνητον θέαμα, νὰ μὴ κάμνωμεν προσευχὴν μήτε κατ᾽ ἰδίαν μήτε κοινὴν μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν μας, νὰ μὴ φυλάττωμεν τὰς τεταγμένας νηστείας, νὰ μὴ πλησιάζωμεν εἰς τὴν ἱερὰν ἐξομολόγησιν καὶ τὴν ἁγίαν κοινωνίαν, καὶ ἐν γένει νὰ κάμνωμεν τὸ ἀντίθετον ἀπὸ ὅ,τι διατάσσει ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία. Διὰ τί; διὰ νὰ δείξωμεν ὅτι εἴμεθα ἄνθρωποι τῶν νέων, τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν, χωρὶς νὰ συλλογιζώμεθα ὅτι αἱ ἰδέαι αὗται, αἱ νέαι αὗται ἰδέαι, εἶνε καταστρεπτικαὶ καὶ ὀλέθριαι καὶ διὰ τὰ ἄτομα καὶ διὰ τὰς κοινωνίας. Ἀλλὰ μήπως ἡ πίστις μας φαίνεται τοὐλάχιστον εἰς τὴν οὐσίαν, ἀφοῦ πάσχει ὁλικὴν ἔκλειψιν ὡς πρὸς τοὺς τύπους; Δυστυχῶς καὶ εἰς τὴν οὐσίαν ὑστεροῦμεν. Καὶ διὰ νὰ ὁμιλήσωμεν συγκεκριμένως, ποῦ εἶνε ἡ ἀγάπη, ἡ εὐαγγελικὴ ἀγάπη, ἡ ὁποία εἶνε ἡ βάσις καὶ τὸ θεμέλιον τῆς ἁγίας ἡμῶν πίστεως; ποῦ φαίνεται ἡ ἀγάπη, ἡ εὐαγγελικὴ ἀγάπη, τὴν ὁποίαν ἔθηκεν ὁ οὐράνιος ἡμῶν Διδάσκαλος ὡς χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν εἰς αὐτὸν ἀληθῶς πιστευόντων; Ποῦ εἶνε οἱ καρποὶ αὐτῆς, ἡ δικαιοσύνη, ἡ μακροθυμία, ἡ ἐλεημοσύνη καὶ λοιπαὶ ἀχώριστοι ἀρεταί; Διὰ νὰ μὴ εἴπωμεν ὅτι ἐντελῶς ἐξέλιπον ἀπὸ τὸν κόσμον, ἃς εἴπωμεν ὅτι εἶνε σπάνια φαινόμενα!

Χριστιανοὶ ἀδελφοί. Θέλομεν νὰ εἴμεθα ἀληθῶς μακάριοι; Νὰ μιμηθῶμεν τοὺς εὐσεβεῖς πατέρας μας, οἱ ὁποῖοι «διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγεννήθησαν ἰσχυροὶ ἐνπολέμῳ» (Ἑβρ. ΙΑ΄.33-34). Νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν δι᾽ ἀγάπης ἐνεργουμένην πίστιν (Γαλ. Ε΄ 6).

ΑΙ ΕΝΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΝΤΟΛΗ

Α΄.

«Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἴδωλον».

Εἴδομεν, ὅτι ἡ πρώτη Ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ἐπιβάλλει ἡμῖν ἵνα λατρεύωμεν τὸν Θεὸν μὲ λατρείαν τὴν τελειοτάτην. Ἡ λατρεία δ᾿ αὕτη πρέπει νὰ ἦναι ἐσωτερική, ἐξωτερικὴ καὶ δημοσία, πανηγυρική.

Εἴδομεν ἐκτὸς τούτου, ὅτι ὀφείλομεν νὰ τιμῶμεν τοὺς Ἁγίους, τὰ λείψανα τῶν Ἁγίων καὶ τὰς ἁγίας Εἰκόνας, διότι διὰ πάντων τούτων τιμῶμεν καὶ δοξάζομεν αὐτὸν τὸν Θεὸν τὸν δοξάσαντα τοὺς Ἁγίους.

Μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὴν Δευτέραν τοῦ Θεοῦ Ἐντολὴν ἡ ὁποία ἀπαγορεύει τὴν εἰδωλολατρείαν, τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ ἄλλας ὁμοίας κακίας. Ἐξετάσωμεν δ᾿ ἐν πρώτοις τὴν Εἰδωλολατρείαν.

Οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ μὴ γινώσκων ὅτι εἰδωλολάτραι λέγονται καὶ εἶναι ὅσοι λατρεύουσιν οἱονδήποτε κτίσμα, εἴτε ἄϋλον, εἴτε ὑλικόν, εἴτε ἔμψυχον, εἴτε ἄψυχον, εἴτε αὐτὸ τὸ ἴδιον, εἴτε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, εἴτε ἐν κρυπτῷ, εἴτε καὶ ἐν τῷ φανερῷ μὲ τὴν λατρείαν τὴν ὀφειλομένην εἰς μόνον τὸν Θεόν.

Τὴν εἰδωλολατρείαν ταύτην καταδικάζει καὶ ἡ πρώτη ἐντολὴ λέγουσα. «*Οὐκ ἔσονταί σοι Θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ*». Τὴν εἰδωλολατρείαν ταύτην καταδικάζει ἰδίως ἡ δευτέρα ἐντολή, ἥτις ἐντέλλεται· «*Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ » εἴδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ » γῇ κάτω, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς· οὐ προσκυνήσεις » αὐτοῖς, οὐδ οὐ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς*». Τὴν εἰδωλολατρείαν ταύτην καταδικάζουσιν ἐν ἑκάστῃ, οὕτως εἰπεῖν, σελίδι αἱ ἅγιαι Γραφαὶ μετὰ πολλῆς τῆς αὐστηρότητος. «*Αὐτοί*, λέγει αὐτὸς ὁ Θεὸς μετὰ δικαίας ὀργῆς, *» αὐτοὶ παρεζήλωσάν με ἐπ᾿ οὐ Θεῷ, παρώξυνάν με ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐ- » τῶν*». «*Τὰ εἴδωλα*, λέγει ὁ προφήτης Δαυΐδ, *τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν ἀρ- » γύριον καὶ χρυσίον, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων· στόμα ἔχουσι καὶ οὐ λα- » λήσουσιν, ὀφθαλμοὺς ἔχουσι καὶ οὐκ ὄψονται, πόδας ἔχουσι καὶ οὐ πε- » ριπατήσουσιν, ὦτα ἔχουσι καὶ οὐκ ἐνωτισθήσονται. Ὅμοιοι αὐτοῖς γέ- » νοιντο οἱ ποιοῦντες αὐτὰ καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ᾿ αὐτοῖς*». Ἡ εἰδωλολατρεία αὕτη εἶναι ἡ βαρυτάτη τῶν ἁμαρτιῶν, διότι εἰσάγουσα ἐν

τῷ κόσμῳ ἕτερον Θεὸν ἀντὶ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, σφετερίζεται τὴν δόξαν τὴν εἰς μόνον τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἀνήκουσαν. Ἀλλ᾽ ἆρά γε πότε ἡ εἰδωλολατρεία ἀνεφάνη ἐν τῷ κόσμῳ; τίνες δὲ αἱ αἰτίαι αἱ παραγαγοῦσαι τὴν εἰδωλολατρείαν; Κατώρθωσε νὰ ἐξαπλωθῇ καὶ ἐπικρατήσῃ ἐν τῷ κόσμῳ ἡ εἰδωλολατρεία; Ὑπάρχουσι καὶ σήμερον εἰδωλολάτραι; Ἐξετάσωμεν ἓν ἕκαστον τούτων μὲ τὴν δυνατὴν συντομίαν.

Πότε ἀνεφάνη ἡ εἰδωλολατρεία; Ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην εἶναι δύσκολος, διότι δὲν γνωρίζομεν τοῦτο ἐπακριβῶς. Ἄλλοι μὲν ἐκ τῶν λαῶν ὑπέπεσαν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν λίαν ἐνωρὶς καὶ ἄλλοι βραδύτερον. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἡ λατρεία τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ πρώτη λατρεία ἡ κυριαρχήσασα τοῦ κόσμου. «Τὰ γὰρ εἴδωλα οὔτε ἦν ἀπ᾽ ἀρχῆς, οὔτε εἰς τὸν αἰῶνα ἔσται», λέγει ὁ σοφὸς Σολομών. Ὁ Ἀδὰμ μετὰ τὴν πτῶσίν του καὶ οἱ τούτου ἀπόγονοι καὶ οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀπογόνων του ἐλάτρευον τὸν αἰώνιον καὶ παντοδύναμον Θεόν, ὃν καὶ ἡμεῖς λατρεύομεν, οὐδένα δὲ ἕτερον. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κατακλυσμοῦ ἡ εἰδωλολατρεία δὲν εἶχεν ἐμφανισθῆ ἀκόμη ἐν τῷ κόσμῳ. Ἦτο μὲν διεφθαρμένη πᾶσα σάρξ, εἶχε διαφθαρῆ κατὰ τὰ ἤθη, ἀλλ᾽ ἡ πίστις εἰς τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν διεσώζετο ἄθικτος. Δύο χιλιάδες ἔτη παρῆλθον ἀπὸ τῆς πλάσεως τοῦ πρώτου ἀνθρώπου μέχρι τῆς ἐπιδρομῆς τῆς εἰδωλολατρείας.

Τίνες αἰτίαι παρήγαγον τὴν εἰδωλολατρείαν; Ὁ σοφὸς Σολομὼν πληροφορεῖ ἡμᾶς περὶ τούτου. Πρώτη αἰτία ὑπῆρξεν ἡ τυφλὴ ἀγάπη καὶ ὑπερβολικὸς σεβασμὸς πρὸς τοὺς νεκρούς. Ὁ ἀπαρηγόρητος πατὴρ ἐπὶ τῷ προώρῳ θανάτῳ τοῦ τέκνου του κατεσκεύασε τὴν εἰκόνα του καὶ ἤρχισε νὰ τὴν λατρεύῃ ὡς Θεόν. Μετ᾽ οὐ πολὺ καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι ἤρχισαν νὰ πράττωσι τὸ αὐτό. Τοιουτοτρόπως οἱ νεκροὶ καὶ μάλιστα οἱ τῶν βασιλέων δὲν ἐβράδυναν νὰ γίνωσιν ἡμίθεοι καὶ ἔπειτα Θεοί, αἱ δὲ εἰκόνες καὶ τὰ ἀγάλματα αὐτῶν ἐλατρεύοντο ὡς θεοὶ κατ᾽ οἶκον καὶ ἐπὶ τῶν τάφων, οἱ ὁποῖοι καὶ ἀνεδείχθησαν βωμοὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων προσέφεραν τὰς θυσίας.

Δευτέρα αἰτία ὑπῆρξεν ἡ εὐχαρίστησις τὴν ὁποίαν ᾐσθάνοντο οἱ ἄνθρωποι βλέποντες τὰ ἔργα τῆς Καλλιτεχνίας. Ἄγαλμα κατεσκευασμένον μὲ τέχνην καὶ κομψότητα ἐθεωρεῖτο ἄξιον λατρείας. Καὶ κατὰ τὴν ἀκμὴν ἀκόμη τοῦ πολιτισμοῦ οἱ ἐθνικοὶ ἐκήρυττον, ὅτι ὁ Ὀλύμπιος Ζεὺς ἠξιώθη ἀπεριορίστου λατρείας ὅταν ὁ Φειδίας κατεσκεύασε τὸ μεγαλοπρεπέστατον καὶ θαυμάσιον ἐκεῖνο ἄγαλμα αὐτοῦ.

Τρίτη αἰτία ὑπῆρξεν ἡ λήθη τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία καθ᾽ ἑκάστην ἐπληθύνετο καὶ ἐξηπλοῦτο. Οἱ ἄνθρωποι παραδοθέντες εἰς τὰς σωματικὰς ἀπολαύσεις καὶ ἡδονὰς τῆς σαρκὸς καὶ γενόμενοι ἑπομένως δοῦλοι τῶν ἰδίων αὐτῶν παθῶν καὶ κακιῶν ἤρχισαν νὰ λησμονῶσι τὸν Θεόν, καὶ νὰ ἀποθαυμάζωσι τὰ κτίσματα, τὰ ὁποῖα ἐπὶ τέλους καὶ ἐλάτρευσαν ὡς Θεούς. Ὁ σοφὸς Σολομὼν λέγει, ὅτι τὰ κτίσματα τοῦ Θεοῦ ἐγένοντο «εἰς σκάνδαλον ψυχαῖς ἀνθρώπων καὶ εἰς παγῖδα ποσὶν ἀφρόνων».

Τετάρτη, τέλος, αἰτία ἐγένετο ὁ Διάβολος. Ὁ Σατανᾶς, λέγει Βασίλειος ὁ Σελευκείας, εἶναι ὁ καταβαλὼν ἐν τῷ κόσμῳ τὰ θεμέλια τῆς εἰδωλολατρείας. Ὅπως σαγηνεύσῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ

καταστήση αὐτοὺς δούλους τῆς ἁμαρτίας, ἔπεισεν αὐτοὺς μὲ σατανικὸν τρόπον καὶ ἐπιτηδειότητα νὰ λατρεύσωσιν ὡς θεοὺς τοὺς πόρνους, τοὺς μοιχούς, τοὺς αἱμομίκτας, τοὺς κλέπτας, καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλ᾽ ἔπεισεν αὐτοὺς ἀκόμη, ὅτι θρησκευτικὸν ἐκπληροῦσι καθῆκον, ἐὰν καὶ μιμῶνται τοὺς τοιούτους. Ἀλλὰ τίς ἀγνοεῖ τὰς μεθοδείας τοῦ Διαβόλου καὶ τὰ τεχνάσματα, δι᾽ ὧν καὶ σήμερον ἀκόμη παρασύρει τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ἁμαρτίαν;

Ἐμάθομεν τὰς κυριωτέρας αἰτίας τῆς γενέσεως τῆς εἰδωλολατρείας· ἐξετάσωμεν ἤδη, ἐὰν κατώρθωσεν ἡ εἰδωλολατρεία αὕτη νὰ ἐξαπλωθῇ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, νὰ γίνῃ δηλονότι θρησκεία παγκόσμιος. Ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὸν χρόνον, εἴδομεν, ὅτι ἡ πρώτη θρησκεία τῶν ἀνθρώπων, ἡ ἐπὶ δισχίλια ἔτη κυριαρχήσασα, ἦτο ἡ λατρεία τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ὅσον δ᾽ ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἀνθρώπους πάλιν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπικρατήσῃ, διότι οἱ μὲν Ἑβραῖοι, καίτοι ἦσαν λαὸς σκληροτράχηλος καὶ ἀποκλίνων εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, ἐν τούτοις εἰς εὐαρίθμους μόνον περιστάσεις ἐλάτρευον τὰ εἴδωλα, ὅπως, λόγου χάριν, εἰς τὸ Ὄρος Σινά, ὅταν ἐλάτρευσαν τὸν χρυσοῦν μόσχον καὶ εἰς ἄλλας μετὰ ταῦτα ἐποχάς, ὁπότε ἐλάτρευσαν τὸν Βάαλ. Μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ὅμως τῆς Βαβυλῶνος οὐδέποτε ἐξώκειλαν εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν. Ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν Ἐθνικῶν ὑπῆρξαν ἄνθρωποι λατρεύοντες τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Ἰὼβ ὁ Ἰδουμαῖος ἐλάτρευσε τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Ἀβιμέλεχ ὁ Χαναναῖος ὡρκίσθη εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Ὁ Μελχισεδέκ, ὁ ζῶν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἐθνικῶν Χαναναίων, προσέφερε θυσίαν εἰς μόνον τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰωσὴφ ἡ αὐλὴ τοῦ Φαραὼ τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἐπίστευεν ὡς Θεὸν τοῦ σύμπαντος κόσμου. Ὁ Ρωμαῖος ἑκατόνταρχος Κορνήλιος καὶ ὅλοι οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ ἐπίστευον καὶ ἐλάτρευον τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἶναι ἐξαιρέσεις. Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι ἡ εἰδωλολατρεία ἐλυμαίνετο ὅλον τὸν κόσμον. Εἰδωλολάτραι ἦσαν οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Χαλδαῖοι, οἱ Ἀσσύριοι, οἱ Ἕλληνες, οἱ Ρωμαῖοι, ὅλοι οἱ λαοὶ πολιτισμένοι καὶ βάρβαροι. Εἰδωλολάτραι ἦσαν ὄχι μόνον ὁ ὄχλος, ἀλλὰ καὶ οἱ λόγιοι, οἱ φιλόσοφοι. Ἀλλ᾽ ἡ εἰδωλολατρεία δὲν ὑπῆρξε παγκόσμιος μόνον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς λατρεύοντας τὰ εἴδωλα, ἀλλ᾽ ὑπῆρξε παγκόσμιος καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ πρόσωπα καὶ κτίσματα τοῦ κόσμου, τὰ ὁποῖα ἐθεοποίησε καὶ ὡς θεοὺς ἐλάτρευσεν ὁ λογικὸς ἄνθρωπος. Ποῖα δὲ ἐκ τῶν κτισμάτων δὲν ἐλάτρευσεν ὡς θεούς;—Ὁ Θεὸς ἐντέλλεται· *«οὐ προσκυνήσεις, οὐδ᾽ οὐ μὴ λατρεύσεις, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς»*. Οἱ εἰδωλολάτραι ὅμως ἀρχίσαντες ἀπὸ τὸν Οὐρανὸν ἐλάτρευσαν τὸν Ἥλιον, τὴν Σελήνην, τοὺς ἀστέρας μικροὺς καὶ μεγάλους. Ἔπειτα κατελθόντες εἰς τὴν γῆν ἐλάτρευσαν τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ ποίους ἀνθρώπους; τοὺς αἰσχίστους! Μετὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐλάτρευσαν τὰ ζῷα, σπανιώτερον μὲν τὰ ὠφέλιμα, ὡς λ.χ. τὸν βοῦν, συνηθέστατα δὲ τὰ ἐπιβλαβῆ ὡς λ.χ. τὸν ὄφιν, τὸν κροκόδειλον. Μετὰ τὰ ζῷα ἐλάτρευσαν τὰ δένδρα τῶν δασῶν καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ χόρτα, τὰ σκόροδα καὶ τὰ κρόμμυα, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου σατυρικός τις ποιητὴς ἠναγκάσθη νὰ ἀναφωνήσῃ· Μακάριοι οἱ λαοὶ οἱ φυτεύοντες τοὺς ἰδίους αὐτῶν θεοὺς εἰς τοὺς κήπους των! Μετὰ τὰ ἔμψυχα

καὶ ἄψυχα ἐθεοποίησαν καὶ αὐτὰς τὰς κακίας καὶ αὐτὰ τὰ ἀνθρώπινα πάθη. Ὑπὲρ τῶν τοιούτων δὲ θεῶν ἀνήγειρον βωμούς, προσέφερον θυσίας, συνεκρότουν ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις πρὸς τιμὴν αὐτῶν. Ἀλλ᾽ ὁποίου εἴδους ἦσαν αἱ ἑορταὶ αὗται; Φρίκη καταλαμβάνει τὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ ἀναλογισθῇ μόνον τὰς ἀσχημίας τῶν εἰδωλολατρικῶν ἑορτῶν. Ἡ αἰδὼς εἶχεν ἐξορισθῇ ἐντελῶς ἀπὸ τῶν μυστηρίων τῆς εἰδωλολατρείας.

Ἀλλὰ καιρὸς πλέον εἶναι νὰ ἀπαντήσωμεν καὶ εἰς τὴν τελευταίαν ἐρώτησιν· Ὑπάρχει ἆρά γε εἰδωλολατρεία καὶ σήμερον, καὶ ὑπὸ ποίαν μορφὴν παρουσιάζεται; — Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον καὶ διαλύσας τὰ σκότια τοῦ Σατανᾶ ἔργα. Διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς λάμψεως τῶν θείων αὐτοῦ διδασκαλιῶν, οἱ ψευδεῖς θεοὶ ἐξηφανίσθησαν, ὅπως ἐξαφανίζονται τὰ νυκτόβια πτηνὰ εἰς τὰ πρῶτα χαράγματα τῆς αὐγῆς. Ἀλλὰ μεθ᾽ ὅλα ταῦτα, ἂν καὶ δὲν βλέπωμεν πλέον σήμερον τὰ εἴδωλα εἰς τὰς πλατείας τῶν πόλεων καὶ χωρίων, οὔτε εἰς τὰς οἰκίας ἡμῶν, δυνάμεθα νὰ διϊσχυρισθῶμεν ὅτι καὶ ἀπεσβέσθη, ἐξέλιπεν ἡ εἰδωλολατρεία; Ἀλλὰ τότε τί ἄλλο εἶναι, εἰμὴ εἰδωλολατρεία τοῦ ἀνθρωπίνου νοὸς αἱ βλάσφημοι καὶ μωραὶ διδασκαλίαι αἱ τιτλοφορούμεναι πανθεϊσμός, ὑλισμός, θετικισμός, Δαρβινισμὸς καὶ εἴ τι ἕτερον, δι᾽ ὧν ἐν ὀνόματι τῆς ἐπιστήμης δῆθεν, ἀγωνίζονται νὰ ἐκθάψωσι καὶ ἀναστήσωσι τὰ τερατωδέστερα τῶν ὀνειροπολημάτων τοῦ ἐθνισμοῦ; Ἀλλὰ τότε τί ἄλλο εἶναι, εἰμὴ εἰδωλολατρεία τῆς καρδίας, ἡ μανία, ἡ λύσσα τῆς φιληδονίας ἡ λυμαινομένη σήμερον πολλοὺς τῶν Χριστιανῶν καὶ καταντῶσα ἡ μόνη, οὕτως εἰπεῖν, θρησκεία αὐτῶν; Δὲν εἶναι εἰδωλολάτρης μόνος ἐκεῖνος, ὅστις ἀντὶ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἀνακηρύττει κτίσμα τι ὡς θεόν του, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος, ὅστις τὸ κτίσμα τοῦτο θεωρεῖ ὡς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς εὐδαιμονίας του. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δὲ ταύτης, πόσοι δὲν ὑπάρχουσι καὶ μεταξὺ τῶν χριστιανῶν οἱ εἰδωλολάτραι! Εἰδωλολάτρης εἶναι ὁ φιλάργυρος, διότι λατρεύει ὡς θεὸν τὸν Μαμμωνᾶν καὶ παρ᾽ αὐτοῦ ἀπεκδέχεται τὴν ἑαυτοῦ εὐδαιμονίαν. Εἰδωλολάτρης εἶναι ὁ ἄσωτος, ὁ γαστρίμαργος, ὁ μέθυσος, διότι λατρεύει ὡς θεὸν τὴν κοιλίαν καὶ ἐν τῇ λατρείᾳ αὐτῆς ἐπιζητεῖ τὴν εὐδαιμονίαν. Εἰδωλολάτρης εἶναι ὁ ἀσελγὴς καὶ ἀκόλαστος, ὁ χαρτοπαίκτης καὶ ἐγωϊστής, ὁ τετυφωμένος ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς φιλοδοξίας καὶ ὁ φιλέκδικος. Τέλος, διὰ νὰ εἴπω τὰ πάντα μὲ μίαν λέξιν, ἐπειδὴ ἡ *ἁμαρτία* εἶναι ἔχθρα κατὰ τοῦ Θεοῦ, προσήλωσις δὲ εἰς κτίσματα, εἰδωλολάτρης εἶναι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, πᾶς ὁ ἁμαρτάνων θανασίμως. Εἰδωλολάτρης προσωρινός, ἐὰν σπεύσῃ νὰ μετανοήσῃ καὶ ἀπαρνηθῇ τὴν ἁμαρτίαν, εἰδωλολάτρης δὲ ἄφρων, ἐὰν ἐμμένῃ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ. — Ἂς ἀποφεύγωμεν λοιπὸν πάσῃ δυνάμει τὴν ἁμαρτίαν, διότι πᾶσα ἁμαρτία, ὡς ἀντιτιθεμένη πρὸς τὸ θεῖον θέλημα, εἶναι εἰδωλολατρεία.

Σὺ δὲ Κύριε, Ἰησοῦ, Χριστέ, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ὁ καθαρίσας τὸν κόσμον ἀπὸ τὰ εἴδωλα τῶν ψευδῶν θεῶν, κατάλυσον καὶ τὸ κράτος τῆς ἁμαρτίας. Ἐξάλειψον τὴν ἁμαρτίαν ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, καὶ δὸς ἡμῖν ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ καὶ ἐν καθαρῷ τῷ μαρτυρίῳ τῆς συνειδήσεως ἡμῶν λατρεύειν σοι πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. Ἀμήν.